

PHRENITIS.

Antecedentia.

Calidorum usus nimius, insolatio, meri potio, ira & hujusmodi: vulnus, percussio, contusio capitis, mox febris, eaque ardens eodem fere tempore cum expositis, tum somnus interruptus, insomnia terrefactia, & in eodem somno vociferatio. Sunt qui è lecto exiliant, delirium interruptum potissimum ad accessiones, & exacerbationes febris: oculorum præcipuè, & faciei rubor, aurium sibilus, sonitus, strepitus, tintinnus, objectorum apparens geminatio, oculorum lacrymatio, & perturbati motus, jactatio, & motus varii corporis, excreationis nifus sine necessitate, urinæ ex coctis crudæ, albæ, tenues: oblivio eorum, quæ dicuntur, responsiones iracundæ, & jamjam invadente phrenitide torvus ac fixus intuitus, & in accedentes irruptio.

Conjuncta cum phrenitide mitiori, seu, ut appellant, in dispositione.

Febri acuta continua, delirium perpetuum, vigiliæ, dolor capitis, & cervicis, qui mox evanescere videtur: floccos, & festucas legere videntur alterna summorum digitorum explicatione, & complicatione: in iram facilitas, dentium stridor, oculorum rigor, tremores, & concussionis corporis: petunt matulam, inde abstinere ab urinæ excretionem: exerunt linguam, neque inde retrahunt: pulsus parvus, durus, celer, frequens, respiratio magna, rara, lingua arida, aspera, nigra, citrina, tremiscens, nullus tamen sitis sensus. Torvus aspectus, oculorum rubor cum squallore, nec ipsi vividi, & micantes iisdem lucem averfantes, sed & facies tota rubet. Acres lacrymæ, pauca, densæ, oculorum angulis adhærentes, vel lacryma una, aut altera ex altero tantum oculo acris similiter, & densa: stilla sanguinis è naribus, eaque nigra, urinæ suppressio, & cum excernitur, alba, & pellucida: alvus adstrictior, dejectiones albæ, convulsio, extremorum rigor, capillorum evulsio, faciei laniatio per unguis, & quilibet alius in proprium corpus sæviendi modus.

Fff

Con

Conjuncta cum phrenitide in habitu; Hippocrati, & deinde Medicis Hæctica dicta.

Sensuum omnium amissio, sive externi sint, sive interni, unde nulla molestia, nullus dolor, non delirium, non responsio, vix aut nulla locutio: faciei, & oculorum rubor, mox corporis languor, & impotentia motus ita, ut rarò decubitus mutant ægri dormientibus similes: manus tremulæ, & sæpè motæ quasi apprehendendum aliquid quæridentes.

Consequentia.

GAngræna, vel sphacelus cerebri, convulsio, lethargus, Coma: vox clangosa, tremula, singultus: fœcum, & urinæ involuntaria, nec percepta dejectio: sudor universi corporis calidus, & copiosus præcipuè à capite: copiosior sanguinis fluxus è naribus, pus per os, & aures. Delirium cum risu (quod inter signa melioris exitus, & phrenitidis in sanitatem abituræ ponunt.)

Quoniam calidorum usus nimis effectum non nisi à caliditate proveniente potest producere, nempe calefactionem: ab ejusmodi autem usu phrenitis orietur; igitur erit illa calefactum aliquid. Hinc fit, ut febris ardens, atque acuta corripiat ex humoribus solutis, & in calorem abeuntibus excitata. Somnus autem exigit humidum, & frigidum; ubi igitur hæc desint, adsit autem calidum, quod non solum frigido contrarium est, sed insuper exsiccat, somnus continuus, qualis naturalis dari non poterit: erit itaque plus minus interruptus, prout calidum illud exsiccat qualitate, quantitate, aut utroque erit validius. Quia verò vis calidi exsiccatantis est acrior & momenti majoris; igitur calidum illud expirans per corpus, cerebrum, & nervos, & materiam suppeditans generationi spirituum, movere poterunt hi, vel illud species momenti majoris, quales sunt terrificæ, utpote ad indignationem, vel violentiam cujuscunque generis comparatæ, & siquidem species, quæ excitatur, conjuncta sit cum metu somniantis, vociferabitur ille per assuetudinem propter metum. Si verò species, quæ excitatur, ipsum somniantem ad minas, & indignationem moveat, erit vociferatio similiter effectus assuetudinis conjuncta cum motu indignationis, & minarum. Poterit etiam casu id contingere tum ratione somnii, tum ratione delirii etiam in vigilia. Iisdem de causis, vel ut fugiat, si timenda somniet, vel ut manus inferat, ulciscatur, &c. si iracunda: proflire è lecto poterit dormiens, quod etiam iisdem de causis præstare poterit vigilans, si per delirium, quod est somnium vigilantium, timoris, vel iræ species excitentur.

Quia

Febris acuta,
continua, ardens.

Somnus inter-
ruptus.

Somnia terrificæ.

Vociferatio.

Exilitio è lecto,
cum dormit, aut
vigilat.

Quia in somno
as brevissim temp
mobili & nullus
licet, quod t
nocentius, cu
ribus febriv
stagnat in parti
ctionem, vel e
oribus. Qu
cium exigit; i
plitudinis, un
colore sanguine
velum contrahit
beant ruborem
lum indicium
truncato alicunde
oportet, quo im
bor ille ab infan
continuum afflu
atollatur, & vel
extra eadem ex
at, & in mole
min arterioli
cent, si lin
guine, seu i
rum ab infla
cum tumore c
vix in tumore
matio sine tu
causis prover
tanta ob tur
primæ, ea o
& equ prest
sum nitentem
cis majusculis
earum pallius
ipso pallia, d
que movere es
incurreris cal

Quia insuper motus delirii est motus specierum incertus, vagus, & per varias brevissimi temporis species; excitabitur igitur illud à corpore maxime mobili, & nullius certi motus (ut in somno naturali à perspiratione) qualis calor, quod tamen continuum non erit, nisi continuè calor urgeat, & tunc majus, cum idem magis urgebit, quod in accessionibus, & exacerbationibus febrium continget, vel tum sanguine magis fermentescente, vel cum stagnet in partibus corporis, tum magis premente cerebrum propter obstructionem, vel eò pervenientibus solum particulis calidioribus utpote tenuioribus. Quoniam verò per calorem sanguis rarefcit, adeoque majus spatium exigit; igitur nitetur extrorsum intra vasa, eaque majoris reddet amplitudinis, unde subcutanea magis conspicua fient, seu faciem, & oculos colore sanguineo, seu rubi cundo inficient. Sed quoniam non corpus universum contrahit ruborem; calor igitur auctus non erit sufficiens causa producendi ruborem in facie etiam ab extrinseca superficie conspicuum, nec ullum indicium est ullius obicis ad cor, aut pulmones, quo sistatur sanguis è trunco ascendente venæ cavæ refluxus; adsit igitur in capite obex aliquis oportet, quo impediatur, vel retardetur motus sanguinis per arterias, & rubor ille ab infartu arteriarum pendeat: obex autem in arteriis facit, ut per continuum affluxum sanguinis earundem canaliculiminimi in molem attollantur, & veluti totidem parva aneurismata producant, vel sanguis extra easdem exsudet in spatia interarterialia, adeoque eadem infarciat, & in molem majusculam extendat; minima autem quæque pars plurimis arteriis instruitur, quæ simul sumptæ tumorem insignem producent, si singulæ etiam parum intumescant, & tumor ille fiet à sanguine, seu inflammationem constituet; ille igitur rubor faciei & oculorum ab inflammatione, & quidem systrophica poterit provenire, nempe cum tumore conjuncta: quod si infartus fuerit minor, poterit pars affecta vix in tumorem attolli, sed solummodo vividè rubescere, eritque inflammatio sine rubore, quæ dicitur Phlogosis. A quacunque autem ex his causis proveniat, aderit calor acer, & pressio intra cranium major, quæ si tanta ob tumorem, vel locum tumoris sit, ut cerebrum plus minus comprimatur, ea omnia producentur animali, quæ ab insigni calore ad cerebrum, & ejus pressione producantur oportet. Per caloris impetum quaquaversum nitentem excitabuntur species, quæ poterunt. Quia verò arteriæ truncis majusculis distribuuntur per aurem internam sub membrana tympani, & earum pulsus augetur per obicem inflammationis, poterunt illæ tum eo ipso pulsū, tum calore copiosè evaporante in membranam incurrere, eamque movere excitando hanc, vel illam soni speciem, quæ excitari potest ab incurrentis caloris impetu. Rursus quoniam oculorum nervis allabuntur

Delirium interruptum præcipuè ad accessiones, vel ex exacerbationes febrium.

Aurium sonus quilibet.

Objectorum
geminatio.

Oculorum la-
crymatio.

Jactatio, & motus
varii corporis, &
oculorum, & ex-
cretionis nifus si-
ne necessitate.

Urinæ ex cœctis
crudæ, albæ, te-
nuës.

Oblivio eorum,
quæ dicuntur.

Carotidum majores trunci: iis igitur occurrat oportet sanguis toto impetu, & qui per obicem inflammationis sit naturali major, instructus, sed non utrinque æqualis, cum id non sit necessarium; quando igitur non erit utrinque; æqualis ille impetus sanguinis naturali major, dimovebitur uterque opticus inæqualiter ab axe optico, seu objecta videbuntur gemina. Insuper quoniam propter obicem inflammationis major copia sanguinis in arteriis colligitur, subsistit, ac premitur; igitur secretiones excrementorum, quæ ab illo sanguine fieri possunt, copiosiores erunt, hoc est, è glandulis lacrymalibus major sui liquidi excernetur quantitas, quæ quantitas naturali major cum lacrymas constituat, oculi lacrymabuntur. Quoniam verò calor nulla certa lege movetur, nulla etiam certa legè movebit spiritus, & nervos, per quos expirat; muscoli igitur omnes nulla certa lege, vi, ordine, ac tempore movebuntur, sed modo quiescent, modò contrahentur, & quidè modo rarius, modo frequentius, modo plures, modo pauciores, prout incertus caloris impetus trudit spiritus in hos, aut illos, unde non solum oculis accident perturbati motus, sed jactationes, & varii motus in corpore toto, è quorum numero est excretionis nifus sine necessitate, cum ejusmodi nifus sit musculorum motus, (ut ex doctrina nostra excretionis patet in secunda parte respirationis exposita) quem tentat tum homo non adactus necessitate screandi, sed per influxum spirituum vi caloris præter voluntatem intrusorum. Hæc autem inconstantia, & varietas motuum eo magis fieri debebit, si adsit cerebri mediocris pressio, quæ spirituum motus retardet, quibus proinde non detur liber fluxus in musculos, nisi post certum tempus, quo cumuletur spirituum certa quantitas vim pressiois excedens. Quoniam verò sanguis ad tumores derivatus ab eorum obice sistitur; igitur præterfluere non poterit, nisi quod est tenuissimum, ac liquidissimum subsistentibus ad eundem tumorem partibus minus ad motum aptis, cujusmodi sunt partes terræ, & salis. Ab his autem urina constituitur crassior, & coctior; igitur hæc ad inflammationem subsistent refluxibus per corpus solum fluxilioribus, nempe aqueis, similibusque, à quibus fit urina crudior, & tenuis, unde urinæ ex cœctis in crudas, albas, ac tenues abibunt. Quia igitur per caloris vim fit perpetua quædam, & varia spirituum agitatio; species igitur eorum, quæ dicuntur, non tremant solæ, neque toto suo momento libero sed cum aliis illis incerta, & semper varia agitatione spirituum permotæ, unde iis animum advertere non poterimus: cum autem contentione animi maxima opus sit ad memoria retinendum, (quod maximè assequimur quiete omnium aliarum specierum, excepta illa, quam memoriæ mandare volumus;) igitur aliis, ac semper variis eodem tempore tremantibus memoriæ mandari illa non poterit, & ejusdem obliti videbimur, unde eorum, quæ dicuntur

dicuntur, oblivio. Similiter quoniam iræ species majori sunt impetu excitandæ, & hoc instructus est calor; & hæc igitur excitabuntur, & æger iis excitatis motus illos in responsionibus exeret, qui sunt cum ejusmodi speciebus conjuncti, nempe motus iracundos. Quod si jam invadat Phrenitis, erit tum maximus calor, unde motus omnes ad violentiam comparati, & propterea, ut in Comate vigili dictum est, torvus, ac fixus intuitus, & in accedentes irruptio, & hæc non solum à colore provenient, sed à pressione inflammationis augebuntur, quæ licet statim invadens major esse debeat, quam antecedenti tempore, unde tum primò totum cerebrum magis premet vel mole sua, vel arterias magis infarciendo, quare spiritus copiosiores exprimet, qui speciebus iracundiæ obtemperantes ducentur in musculos torvo obtutui, & illationi manuum servientes. Quoniam verò extendi membranæ non possunt, quin fiat aliqua inter ipsarum partes divulsio, ex hac autem pendet dolor; in phrenitide igitur aderit dolor capitis; dolor autem est sensus quidam, nec sensus sine influxu spirituum; nisi igitur influant spiritus, dolor percipi non poterit, licet divulsio perseveret, imò etiam augeatur: sed per continuam, ac semper majorem canalium distractionem nervuli intercurrentes tandem ita comprimuntur, ut nihil spiritus ulterius possit influere; igitur post dolorem primò excitatum licet non cesset, imò augeatur inflammatio, cessabit ejusdem doloris sensus. Quoniam verò viget tum insignis calor; igitur humidum quodlibet absumitur, unde somni impotentia, seu vigiliæ, sed insignis hic calor semper viget; igitur semper varii, ac perturbati spirituum motus, seu delirium perpetuum. Absumtis autem liquidis superest in arteriis, & venis sanguis acrior cum certa obstructione in capite; hinc igitur febris acuta, ardens, continua, in qua & obstructio, & fermentatio sanguinis, & acuti motus musculorum, licet non omnium, neque semper, quæ singula ex se sola, nedum omnia simul sumpta ad febris productionem sufficiunt. Cum igitur, ut superius, per calorem & pressionem ab inflammatione spiritus nullo apto, & certo motu moventur, tremunt, & concutientur corpora, prout spiritus in musculos influunt: stridebunt dentibus, prout in maxillæ inferioris musculos alternè influunt spiritus contrahentes cum impetu, inde enim fiet mutua dentium validior allisio, ex qua eorundem stridor: oculi rigebunt, nempe motu aliquo tonico detinebuntur, cum æqualium momentorum spiritus in musculos eorum oppositos deducuntur. Simili de causa festucas detergere, floccos vellere, & colligere videbuntur, cum ejusmodi nihil aliud sint, quam certi quidam motus certorum musculorum, qui contrahuntur, prout influunt spiritus. Quoniam vero in Phrenitide perpetuum est delirium; igitur petitio matulæ potest etiam esse petitio deli-

Responsiones
iracundæ.

Torvus, ac fixus
intuitus, & in
accedentes irrup-
tio.

Dolor capitis
mox evanescens.

Vigiliæ.

Delirium perpetuum.

Febris acuta, ardens,
continua.

Concussio, & tremor
corporis,
stridor dentium,
oculorum rigor.

Festucarum, & floccorum
quæritatio.

Petitio matulæ
non mejun.

ra non autem per mejendi necessitatem facta, quare hoc supposito phreniticum non mejere post petitionem matulæ non erit indicium oblivionis. Insuper quoniam urinæ emissio, cum illa instat, & urget, est opus tam proprium necessitatis propter stimulum, ut etiam nostri compotes illam suppressere nequeamus; eandem igitur suppressere multo minus poterimus, cum delirio detenti arbitrio minimè uti possimus; quare tum maximè urina sponte fluet; non fluit autem, ut supponitur; non igitur quia obliviscatur phreniticus, sed quia per obstructionem, & vim morbi vel pressionem cerebri minor est vim musculorum expellentium, quam constrictoris colli vesicæ deficientibus spiritibus, vel quia ob morbi calorem, & siccitatem convulsus est tam musculus constrictor, quam musculus vesicæ advolutus ita, ut vesica occlusa detineatur, nec in ipsam influere ab ureteribus urina possit, vel deniq; quia nihil urinæ secernatur humido per morbi calorem absumpo, duro autem ad inflammationem detento. Par est ratio, cur linguam exerant, neque retrahant, quod de ore diducto perseverante post oscitationem in Lethargicis exposuimus non absimili necessitate. A caloris autem vi jam superius ostensum pendere facilitatem in iram, & torvum aspectum, quin etiam ruborem faciei, & oculorum à mora, vel quiete sanguinis intra arterias caput petentes, unde illæ extenduntur, truduntur magis extrosum, & colorem sanguinis subcutaneum exhibent: non erunt tamen oculi vividi micantesque, sed squalidi, cum desit alimentum aptum, apta humiditas, & apta spirituum quantitas movens, & quasi per pellucidum ipsorum corpus expirans, sed squalore, & quasi languore pressi, adeoque multo infirmiores, & subsistendo luminis incursum sine fastidio, ac dolore impares. Insuper vel à delirio, vel adhuc sensu doloris non solum in capite, sed in toto corpore per tantam morbi vim excitati phrenitici rapiuntur in quamlibet sævitiam, & offensionem proprii corporis, & capillos evellent, & faciem laniabunt unguibus, & sibi manus inferre quoquo pacto machinabuntur, imò & inferent. Per calorem insuper morbi partes exsiccabuntur absumpo humido, unde arefcet lingua, & piluli, qui per ipsam distribuuntur, dirigebunt, nec tactui cedent molliter, sed ipsam ferient, quasi parva totidem, & disjuncta spicula, unde aspera videbitur: nigra etiam, vel quia subsistat solus sanguis sub ejus superficie destitutus humido aqueo, à quo color ejus fit dilutioris rubedinis: vel citrina, si sit permistus humori bilioso, nisi hic color à cibis subsistentibus, vel halitu ventriculi pendeat: tremiscens verò ratione influxuum incertorum per spiritus, ut de cæteris motibus dictum est. Uterius per vim morbi absumentis plurimum liquidi cum sanguine fluentis, & ratione obstructionis plurimum ejusdem detinentis ad inflammationem continebitur in arteriis copia sanguinis naturali multo minor, unde pulsus parvus: propter siccitatem partium

Linguam exerant, neque retrahunt.

In iram facilitas, torvus aspectus, rubor oculorum cum squalore, non vividi, non micantes, lucem averfantes, totius faciei rubor.

Avulsio capillorum, faciei lamiatio, manuum illatio.

Lingua arida, aspera, nigra, citrina, tremiscens.

Pulsus parvus; durus, celer & frequens.

um omnium, adeoque etiam arteriarum durus: propter parvam quantitatem sanguinis, ejusque mobilitatem celer: propter stimulum in corde ab ejus affluxu nimis calido, mobilitatem spirituum, & pressionem ab inflammatione (nisi hæc pressio sit æquo major) frequens. Quia verò ad movendam universam multitudinem musculorum pectoris multo majori quantitate spirituum opus est, quàm ad movendam unicum muscolum cordis, iidemque muscoli non vellicantur extrorsum, ut cor à sanguine ventriculorum, neque interius tam vellicantur, quam villi cordis, cum intra villos pectoris sanguis sit minoris impetus, quam intra villos cordis, in quos derivatur ab ipso statim trunco arteriæ; igitur in musculos pectoris vix quicquam spirituum influit per motum derivationis ratione stimuli: per influxum autem naturalem influunt multo pauciores, quam in naturali statu, cum multo pauciores spiritus à tam immutato sanguine generentur; igitur rarius moveatur pectus, seu respiret Animal oportet; interim verò cumulabitur in nervis copia liquidi major, quæ intra musculos tandem deducta respirationem magnam producet. Quoniam verò partibus arefcentibus nervi concidunt, ita ut spiritus vix possint fluere; igitur ab objectis hebetibus produci non poterunt suæ species, hujusmodi autem est sensus fitis, & in arida lingua comprimuntur nervi; tolletur igitur sensus fitis non secus, ac de dolore capitis dictum est. Ulterius absumpto liquido cum quicquid inest sanguini sit acerrimum, & possit per glandulas lacrymales discerni, erit illud acre, sed non nisi minimæ quantitatis, cum in iis glandulis aqueum quiddam secernatur, & aqueum supponatur absumptum; erunt igitur lacrymæ ex utrisque vel ex altero oculo tantum, una, aut altera, vel plures, & paucæ, prout plus minus liquidi adhuc superest in sanguine: acris autem illa materies erit maxime tenuis, seu mobilis, sive perspirans, atque evaporans, adeoque ad oculorum angulos relinquet suum vehiculum crassius, quod utpote satis siccum brevi densabitur, citò exarescet, & oculorum angulis adhærebit. Erunt autem hæ lacrymæ pessimi ominis, tum quia minimum liquidi arguent, tum quia argumento esse poterunt ipsas non per secretionem naturalem effluere, sed potius villis erosis aut lassatis, adeoque corpore jam ad dissolutionem tendente. Quoniam insuper color sanguinis eo fit ad nigrum magis vergens, quo major copia liquidi pellucidi ipsi detrahitur; gutta igitur sanguinis nigra dabitur jam absumpto humido, & gutta singularis arguet acrimoniam ejus, paucitatem, & validam obstructionem prohibentem ipsius fluxum, vel debilitatem naturæ, seu villorum disrumpi patientium, unde & hoc pessimi ominis erit. Insuper absumpto humido urina ex sanguine generari non poterit, unde supprimitur videbitur vel per convulsiones musculorum, ut superius: quod si reddatur subsistentibus duris partibus ad obstructionem inflam-

Respiratio magna, & rara.

Nullus fitis sensus.

Lacrymæ ex altero tantum oculo, vel ex utrisque acres, paucæ, densæ, eorum angulis adherentes.

Hæ lacrymæ malum omen.

Stilla sanguinis è naribus nigra, eaque lethalis.

Urina supprimitur, vel alba, & pellucida.

matio-

Alvus adstrictior,
vel dejectiones
albae.

Convulsio.

Extremorum ri-
gor.

Sensuum omnium
amissio, non mo-
lestia, non dolor,
non responsio,
non locutio, lan-
guor, impotentia
motus.

Similitudo cum
dormientibus,
manus tremulae.

Faciei, & oculo-
rum rubor.

Vulnus, percussio,
contusio capitis.

mationis, erit alba, & pellucida. Similiter absumpto humido etiam alvi feces erunt siccae, & villi intestinorum vel à sicco morbo convulsi, vel à siccitate rigidi, vel ab utroque moveri non poterunt, unde feces premere, quæ etiam ex se ipsis propter siccitatem suam expressioni magis resistunt, non poterunt, nec ipsæ ex se fluere, cum duræ sint, unde alvus adstrictior: Cum vero dejicientur, erunt coloris albi, cum quicquid terreum easdem inficit, vel intendit ad flavedinem, vel colorem quemlibet alium saturum, detineatur in capite, nisi forte etiam prohibetur chylo influxus in lacteas per siccitatem partium oclusas, unde color albus in fecibus. Convulsio quibus de necessitatibus fieri possit, facile patet ex superioribus: quia tamen in phrenitide adest delirium perpetuum, & est morbus coloris, ac siccitatis maximæ, convulsionem in phrenitide contingere potissimum debere dixerim per siccitatem ea ratione, quam in comate vigili exposuimus. Denique extremorum rigor effectus est febris, obstruentis ramulos capillares, à quibus exprimitur omne calidum, præcipuè autem cum reliquum sanguinis adhuc fluens tenuissimum sit, & facile evaporans: quæ sunt cum phrenitide in dispositione conjuncta. Quod si phrenitis vel sit per plures dies confirmata, vel paulo ante quidem apprehenderit, sed fuerit vehementior, ita ut obstructio, & inflammatio totum cerebrum validissimè presserit, ita ut omnis refluxus, & subitus spirituum motus impediatur, tum nullus sensus, sive internus sive externus operari poterit, unde nulla molestia, nullus dolor, non delirium, non responsio, vix, aut nulla locutio, nempe sonus per linguæ motum editus; superesse enim poterit per aliquod breve tempus debilis aliquis motus, quousque pressio non occluserit ex toto nervus & spirituum generationem pariter premendo impediverit. Hinc sensim illis occlusis, & impedita horum generatione languescet magis corpus, & motus reddetur impos, nec mutabunt ægri decubitus, & similes dormientibus videbuntur, & imperitis medicis sub ea falsa imagine imponent, tremantque partibus magis pendulis, & à fulcimento remotissimis, ut sunt manus, per alternum influxum spirituum, qui adhuc supersunt, & influunt, per quem influxum cum complacentur & explicentur digiti ab alterna contractione musculorum iis motibus inservientium, videbuntur manus quasi apprehendendum aliquid quaeritare. Aderit tamen & in hac phrenitide vel maximè oculorum, & faciei rubor, cum inflammatio intensior fluxum, & derivationem sanguinis ad caput magis impediatur, unde ruborem hunc provenire superius ostensum. Ex his autem omnibus facillè innotescit, qua ratione per vulnus, ictum, aut contusionem capitis excitari possit vera phrenitis, nempe delirium continuum cum febre acuta continua, quæ ab inflammatione pendeat; si etenim vulne-

vulneri, &c. succedat inflammatio intra cranium, quæcunque de Phrenitide hæcenus exposuimus succedere debere manifestum est: per simplicem autem pressionem absque inflammatione & febre aliqua quidem ex iis, quæ phrenitidi competunt, produci poterunt, ut ex superioribus morbis facillè patet, sed non omnia, ut per singulas phrenitidis affectiones excurrenti statim innotescet. Sed neque illud est omittendum, spirituum penuriam in phrenitide non provenire solum ab expositis causis, verum etiam ab ipso inflammationis loco, quo fieri potest, ut cerebrum plus minus, prout explicatum est, prematur; ea enim pressione prohibetur, ne sanguis, ex quo generantur spiritus, in glandulas influat, atque insuper etiam si inflammatio non premat, cum tamen ejus obice impediatur fluxus sanguinis, & derivatio ad arteriolas quasque capillares, illæ omnes, quæ sanguinem non trajiciunt, facient, ut in glandulas cerebri derivetur quantitas sanguinis naturali minor, unde spirituum copia minor generabitur. Itaque perdurante inflammatione si vi ejus erodatur quicquid continet, laceretur, mortificetur, ac demùm veluti diffuatur plane corruptum, & pertingat ejusmodi erosio, & corruptio ad usque, & intra cerebrum, succedet phrenitidi Gangræna, vel sphacelus cerebri, quod erit proximæ mortis argumentum. Convulsio etiam succedere poterit, quæ facillimè orietur ex siccitate, & calore, ut superius expositum: hæc autem quanquam maximè periculosa, cum arguat summam humorum, & solidarum partium siccitatem, & quasi rigidam tensionem per humectantia difficillè superabilem, tamen quia nondum datur partium solidarum corruptio, aliquid spei relinquet. Ad convulsionem pertinet singultus, & vox tremula, quorum ille à materia acri, calida, & sicca, vel in cavitatem, & os ventriculi, vel identidem pro spiritu, & humorum paucitate per nervos in musculum ejus derivata, sicut etiam ab iisdem, ut superius, vox tremula; tremor enim vocis à tremore musculorum linguæ, faucium, & maxillæ inferioris; asperitas autem illa vocis, quam clangorem dicimus, ab asperitate instrumentorum vocem efformantium, quæ asperitas à siccitate, & calore, unde hæc plus minus arguunt periculi, prout cætera in eo statu morbi plus minus sunt gravia. Excrementa verò præter voluntatem, & sensum excernuntur vel jam ad extremam dissolutionem tendente animali, ita ut etiam humidum ab iis secernatur, & tantum fluxilitatis ipsis conciliet, ut ex se ipsis effluere ex intestinis, & vesica possint, vel iisdem sponte fermentescantibus, atque ita partim stimulo, partim vi fluxus per fermentum acquisiti sibi viam aperiant, vel extrema contractione musculorum per ultimum & copiosorem spirituum influxum, qui ultimus idèd copiosior, quòd circa cerebrum stagnat sanguis totum ipsum magis comprimens: & quicquid continetur spirituum exprimens: sine sensu

Spirituum penuria ab ipsa inflammatione.

Gangræna vel sphacelus cerebri

Lethale utrumque.

Convulsio lethalis etiam, sed cum spe salutis.

Singultus, vox tremula & clangosa.

Urinæ, & alvi fecum nec voluntaria, nec percepta dejectio. & hæc maximè lethalis

Sudor calidus præcipuè à capite, & toto corpore, sanguis copiosus è naribus, pus per os & aures: & hæc salutaria.

Delirium cum risu incerti omnis.

Quid requiratur, ut sit melioris omnis.

Quid phrenitis.

Cerebrum inflammabile.

Quo pacto sine inflammatione fieri possit.

autem, vel quia nervi jam aruerunt, vel quia propter extremam rigiditatem tremere non possunt, vel quia spirituum mobilitas, & tenuitas impressioni non paret. Hæ igitur excretiones sunt supremæ explorationis. Quod si sudor calidus, & copiosus præcipuè à capite proveniat, minuet ille inflammationem, & indicabit reliquum corporis minus obstructum esse propter calorem, cum quo effluit: sicut sanguis è naribus copiosus, aut pus per os, & aures; hoc enim inflammationem ad suppurationem venisse, & pus excerni, & fluere cum sanguine, ille verò exitum materiæ morbificæ ostendit, unde hæc omnia salutaria. Delirium cum risu minùs mali omnis esse, asserunt, quod non crediderim admittendum, tum quia in paraphrenitide vel hic idem risus est maximè exitialis, tum etiam præcipuè quia cum delirantium motus sint omninò vagi, incerti ordinis, & nullius connexionis, potest excitari risus casu, sicuti cæteri motus delirii, & nihil indicabitur, & id quidem fiet facillè, cum eum motum oris, quem risum dicimus, non exeramus, nisi per contractiones musculorum labia ad latera, & ab invicem distrahentium, quæ sanè contractiones per incertos delirii motus fieri poterunt absque eo, quod delirius ille speciem risus in nervis moveat, & propterea non verè rideat, sed ridere propter motus labiorum, quales in ridentibus, videatur, quemadmodum spasmo cynico affecti, quanquam labia movent sicut ridentes, etiam à vulgariibus Medicis non dicuntur ridere. Si verò tutus, ac certus esse possit Medicus, motus illos labiorum excitari per veram speciem risus (quod in delirantibus vix fieri posse à quolibet licet peritissimo crediderim, nisi delirium sit circa eandem rem constans, & de ea ipsa re loquatur æger, eamque ridiculam esse, & eâ super se in risum moveri æger testetur,) cum res in risum moventes non sint tanti impetus in excitatione specierum, quanti truculentæ, & irarum plenæ: si in phrenitide hæc species præcesserint, inde verò succedat delirium cum risu, argui poterit humorum calor, & siccitas minor, & minor inflammationis pressio, unde spei aliquid affulgebit. Hinc igitur deduces, quid sit Phrenitis, eamque esse morbum à calore, & siccitate maxima proveniente, ex qua pendent febris acuta continûa, delirium perpetuum, & quæ huc usque exposuimus singula: cum autem hæc ab inflammatione intra cranium facillè oriri possint, hanc ipsam inflammationem intra cranium esse ut plurimum, & præcipuam causam cæterorum omnium, & cum vasa sanguinis non solum per membranas cerebri, sed & corpus ipsum ejus distribuantur innumera, & membrana, & cerebrum inflammari poterunt, & phrenitis provenire ab inflammatione cerebri, vel membranarum ejus, vel utrarumque. Non tamen inde fit, ut nullus detur modus producendi phrenitidem, hoc est, omnia, quæ phrenitidi competunt

tunt præcursum
quælibet alia de cau
tionem prod
at. Denique p
rior, aut mitio
lares, adhuc
ma facillè m
affectiones ab
phrenitidem
nitide non poss
ille, vel Coma
Coma, sed priva
alia causa proveni
tione, vel motu
sum vultu, & ce
lo ejus, Phren
brevis; propter e
delingatur.

PAR

Cum Pa
præ
pitis,
raram. Itaque
lor capitis remiss
cum vultu, tibi,
ipsa palpitanti
Epid. Egre
tude, respira
parvam, & fi
in Sileno para
tionem fuisse m
parva est, & sic
colitis. Su
rum oriri parap
sepi transversu
ves paraphreni

tunt præter inflammationem, absque hac ipsa inflammatione. Fac enim qualibet alia de causa sanguinem calidum, ac siccum, qui tamen obstructionem non producat in capite, nihil erit, quod phrenitidem non menti-
 atur. Denique prout alii humores admiscantur sanguini, fit phrenitis sæ-
 vior, aut mitior: si humores pituitosi, mitior: si biliosi, sævior: si atrabi-
 lares, adhuc sævior; sed hæc patent. Phrenitidem in lethargum, vel Co-
 ma facessere maxime ominosum, & deploratum: cum etenim ejusmodi
 affectiones ab humoribus frigidis, & humidis oriantur, manifestum est,
 phrenitidem excitantes humores calidos, & siccos ingravescente ipsa phre-
 nitide non posse in frigidis, & humidis commutari, adeoque lethargus
 ille, vel Coma superveniens phrenitidi nec verus lethargus est, nec verum
 Coma, sed privatio sensus & motus, quæ phrenitide perdurante à nulla
 alia causa provenire potest, quàm à prohibita prorsus spirituum vel genera-
 tione, vel motu, vel utrisque, & hæc nonnisi ab inflammatione immen-
 sum aucta, & cerebrum ex toto comprimente, vel à gangræna, aut space-
 lo ejus. Phrenitis per consensum dicitur paraphrenitis, de qua seorsim
 breviter propterea, quibus à vera phrenitide, quam hactenus exposuimus,
 distinguitur.

Spuria.

Lethargus, &
Coma maximè
lethalia.Phrenitis per
consensum.

PARAPHRENITIS.

Conjuncta.

Cum Paraphrenitide omnia conjuncta sunt, quæ cum phrenitide præter inflammationem intra cranium, intensiorem calorem capitis, ruborem oculorum, & faciei, respirationem magnam, & raram. Itaque in paraphrenitide adest inflammatio diaphragmatis, calor capitis remissior, rubor oculorum, & faciei dilutior, vox acutior, delirium cum tussi, risu, dolore lateris, calore ad imum pectus, & hypochondria, hæc ipsa palpitantia, & rursùm & introrsum revulsa, ut Hippocrates primò Epid. Ægro secundo. Ajunt insuper tantum non omnes, in paraphrenitide, respirationem non esse magnam & raram, ut in phrenitide, sed parvam, & frequentem, & id semper, cum tamen Hippocrates ibidem in Sileno paraphrenitide laborante per totum morbi tempus respirationem fuisse magnam, & raram asserat. Melius itaque cum aliis modò parva est, & frequens, modò rara, & magna, modò inæqualis, & incerti ordinis. Sunt etiam qui ab inflammationibus aliarum partium internarum oriri paraphrenitidem asserant, sed nullius partis inflammatio præter septi transversæ producit delirium perpetuum, & hanc solam appellavere Veteres paraphrenitidem.

Ggg 2

Quo-